

Martijn J. Adelmund en
Thijs van der Veen

*De verborgen geschiedenis
van de Oranjes*

A.W. Bruna Uitgevers B.V., Utrecht

Er was eens, in een koninkrijk, niet ver hier vandaan...

Noot van de auteurs

De dossiernummers die bij de verhalen en persoonsdocumenten staan vermeld, verwijzen naar het corresponderende nummer in het persoonlijke archief van de auteurs. De P. staat voor 'persoonsdocument', de V. voor 'verhaal' en de A. voor 'originele bron'.

Voorwoord

Op de middelbare school kon ik uren naar de stamboom van de Oranje-Nassaus staren, terwijl ik probeerde te begrijpen wie van wie afstamde en wie de prinselijke titel erfde. U merkt het al: ik heb een zwak voor de Oranjes. Maar dat kan ook bijna niet anders als je opgroeit op scholen met namen als de Julianaschool, Oranjeschool en Prins Willemschool en wanneer je oma's koektrommels en placemats hebben van Juliana en Bernhard, Beatrix en Claus en Willem-Alexander en Máxima. En tijdens mijn studie in Leiden zag ik uiteraard ook de handtekening van Willem-Alexander in het kamertje waar elke Leidse student die afstudeert zijn of haar handtekening mag zetten. De Oranjes horen bij Nederland. Net als klompen, de Deltawerken en het softdrugsbeleid. Dat willen we ook niet kwijt. En volgens mij deel ik dit gevoel met heel veel mensen, als ik zie hoe iedereen met Koninginnedag door Amsterdam loopt.

Dat betekent echter niet dat ik altijd trots ben op de Oranjes. Want wie herinnert zich niet de Lockheed-affaire, de Greet Hofmans-affaire, de buitenechtelijke dochters van Bernhard, de maffiavriendjes van Mabel Wisse Smit

en het dubieuze verleden van vader Zorreguieta?

De Oranje-Nassaus zijn al eeuwenlang een machtige familie in Nederland. De band tussen het Huis Nassau en Nederland ontstaat in 1403. Graaf Engelbrecht I van Nassau trouwt in dat jaar met Johanna van Polanen, vrouwe van Breda. Door hun groeiend familiebezit behoren de Bredase Nassaus al snel tot de hoogste edelen van ons land. Een aanzien dat alleen maar groeit, wanneer graaf Willem van Nassau in 1544 de titel 'prins van Oranje' erft. De familie krijgt steeds belangrijker functies toebedeeld. Een van die functies is die van stadhouder. Een functie die alle Oranje-Nassaus zouden uitoefenen, tot zij zich in 1813 eindelijk koning mochten noemen. Om die macht te krijgen en te behouden werden soms vuile spelletjes gespeeld, waarbij politieke moord niet werd geschuwd.

Zelfs tegenwoordig is die macht onbetwist. Beatrix bewees dat als zij iets wil, zij dat ook geregeld krijgt. Zo wist op de een of andere manier het roddelblad *Privé* steeds af van de reisbestemmingen van Willem-Alexander en Máxima. Beatrix zette alles op alles om te achterhalen wie die informatie verraadde. Niet veel later bleek de mol de vrouw van een lijfwacht van het koninklijk huis. De lijfwacht scheidde van zijn vrouw en Willem-Alexander en Máxima konden weer een stuk rustiger op reis.

Dit is slechts een kleine anekdote uit de vaderlandse geschiedenis. Eentje die uiteindelijk alle kranten haalde, maar die nooit in de geschiedenisboeken voor het brede publiek terug te vinden zal zijn. Zo zijn er nog veel meer prachtige en spannende verhalen die slechts een voetnoot zijn en daarom maar bij een zeer beperkt aantal mensen bekend zijn.

Wie wist bijvoorbeeld dat Willem van Oranje een helder-

ziend hondje had? Of dat Maurits ontsnapte aan de dood, toen hij een overheerlijke pannenkoek wilde verorberen? En wie kent dit zielige verhaal: na meer dan honderd jaar werd het vergeten en verwaarloosde graf van de kleine prinses Pauline gevonden. Ze was zes toen ze stierf. Koningin Wilhelmina liet het vergeten prinsesje herbegraven in het familiegraf van de Oranjes in Delft. Na eeuwen eindelijk weer herenigd met haar ouders.

We vonden ook verhalen die in de doofpot waren gestopt, zoals de homoseksuele relaties van koning Willem II en zijn pogingen om op de Franse troon te komen.

Gruwelijke moordpartijen, spookverhalen, schatgravers, helden en piraten. U komt het allemaal tegen in dit boek.

De geschiedenis zit boordevol prachtige anekdotes. Je moet ze alleen wel weten te vinden. Wij willen u daar graag mee helpen. Dit is daarom pas het eerste deel van de serie *De verborgen geschiedenis*. Een serie waarin wij de verrassende en spannende verborgen geschiedenis van allerlei verschillende onderwerpen onder het stof vandaan halen en in zijn volle glorie aan u zullen presenteren. Wij wensen u veel leesplezier!

Thijs van der Veen
Utrecht, februari 2008

Koning Willem III

NAAM: Willem III

TITELS: Koning der Nederlanden, Prins van Oranje

BIJNAAM: Koning Gorilla, 'de meest losbandige figuur van onze tijd' (*New York Times*)

TE HERKENNEN AAN: zijn veelvoorkomende driftbuien

DE VERBORGEN GESCHIEDENIS VAN DE ORANJES

GEBOREN: Brussel, 17 februari 1817

OVERLEDEN: Het Loo, 23 november 1890

GETROUWD MET: Sophie van Württemberg en prinses
Emma van Waldeck-Pyrmont

KINDEREN: 4, onder wie de latere koningin Wilhelmina

BASTAARDEN: 8, van acht verschillende vrouwen

BEKEND VAN: ruzies met ministers, potloodventen, buitenechtelijke affaires

GROOTSTE WAPENFEITEN: de moord op zijn vader, koning
Willem II

GROOTSTE DOOFPOTVERHAAL: de moord op zijn vader,
koning Willem II

ZIE DOSSIERS: P.01469, A.59822 t/m A.59997, S.05937
t/m S.05974, V.00746

1 Willem III vermoordt zijn bloedeigen vader

TIJDSTIP: 17 maart 1849

PLAATS: Tilburg

AUTEUR: Johanneke Braam

*V*olgens de officiële lezing overleed koning Willem II aan een hartkwaal. Zijn oudste zoon keerde terug uit Engeland, waar hij woonde, en volgde hem op als koning Willem III. Er zijn echter geruchten die een meer dramatische reden suggereren. Een waarin de kroonprins een zeer kwalijke rol speelt...

Willem III was bepaald niet van onbesproken gedrag. In 1875 had de Zwitserse politie hem opgepakt wegens potloodventerij. Voor het voorgenomen huwelijk van zijn oudste zoon stak hij een stokje, officieel omdat de beoogde bruid als gravin niet hooggeboren genoeg zou zijn. Er werd echter gefluisterd dat koning Willem III een verhouding had gehad met de moeder van de bruid. Het was dus niet uit te sluiten dat de kroonprins zonder het zelf te beseffen van plan was met zijn halfzuster te trouwen. De *New York Times* noemde hem 'de meest losbandige figuur

van onze tijd'. Ja, de koning stond zelfs te boek als lomp, onbehouwen en onberekenbaar.

Op 19 februari 1887, de zeventigste verjaardag van koning Willem III, werd een pamflet uitgebracht met de titel 'Uit het leven van koning Gorilla'. De enkele decennia eerder ontdekte mensaap sprak zeer tot de verbeelding als het ultieme, maagdenrovende mannetje. Het pamflet werd in groten getale verkocht, maar veroorzaakte ook grote opschudding. Want dat met 'koning Gorilla' Willem III bedoeld werd, was wel duidelijk. Niet dat de koning met naam genoemd werd in het pamflet. Maar de verhalen 'Uit het leven van koning Gorilla' deden ook de ronde over Willem. Een van die verhalen gaat over de plotselinge dood van diens vader, Willem II.

Volgens het pamflet kwam op een donkere, gure avond een onguur sujet aan de poort van het buitenverblijf van de koning. De schildwacht weigerde hem de toegang. Vervolgens ontstond een woordenwisseling, waarop de commandant van de wacht aan kwam snellen en dreigde de 'schamel geklede vreemdeling' te arresteren. Hierop werd de zwerver nog kwader en dreigde met zijn stok. Een dienaar van de koning zag toen pas wie het was: 't Is prins Gorilla!' En prins Gorilla liep met een sarcastische glimlach de ontstelde wachten voorbij. De commandant van de wacht liep 's avonds nog een rondje door de tuin, toen hij zag dat er nog licht brandde in de werkkamer van de koning. Hij kwam dichterbij.

'En,' zo beschrijft het pamflet, 'hoewel hij de woorden, die daar gesproken werden, niet kon verstaan, bemerkte hij dadelijk dat de koning en zijn zoon twist hadden, hetgeen ook af te leiden was uit beider heftige bewegingen, die door het venster zichtbaar waren.

Plotseling ziet hij prins Gorilla met diens doornen stok een uitval doen naar het lichaam van zijn vader, hij ziet de oude man wankelen en op een stoel ineens zinken. Op hetzelfde ogenblik snelt prins Gorilla naar het venster en sluit de blinden. Brigadier Jossens verwijderde zich en begaf zich ter ruste, maar de slaap ontweek zijn oogleden; steeds stond hem het schrikbeeld voor ogen van een zoon, die zijn vader slaat!

Eerst na enige uren beving hem een onrustige slaap, waaruit hij reeds vroegtijdig werd gewekt, om de treurige mededeling te ontvangen: “De koning is hedennacht aan een beroerte overleden!”

Gek genoeg werd er echter niet alleen een ijlbode naar de hoofdstad van het land gestuurd, om het treurige nieuws over te brengen. Ook aan prins Gorilla, die toch de avond ervoor overgekomen was uit het buitenland, werd een brief gestuurd op zijn adres overzee.

... en zoo ontving het volk de indruk, dat prins Gorilla, toen koning Gorilla geworden, niet eens bij het overlijden van zijn koninklijke vader was tegenwoordig geweest. Arme prins!

De commandant van de wacht had zo zijn bedenkingen bij het verhaal en greep de kans afscheid van zijn koning te nemen, met beide handen aan. Hij ontdekte een aantal blauwe plekken en ‘een dikte, die op het lichaam van de koning, even onder de plaats, waar het hart ligt, zichtbaar was. Alle bewijzen waren op het lijk voorhanden, dat de koning geen natuurlijke dood gestorven was.

Op de vraag waar prins Gorilla zich bevond, antwoordde de bediende, dat hij hem omstreeks elf uur ’s avonds haastig had zien vertrekken. Hij zag er toen zeer ontdaan uit en, in de corridor op de bediende toetredende, had hij

hem gezegd, dat de koning sliep en dat hij, prins Gorilla, onmiddellijk op reis ging. Diezelfde nacht moet prins Gorilla nog een havenplaats hebben bereikt en de volgende avond was hij al weer in het vreemde land terug, maar in die 24 uur had er zich een verschrikkelijk drama tussen vader en zoon afgespeeld.’

Dit is echter niet de enige versie van het verhaal die de ronde doet. In zijn roman beschrijft Feyo Schelto Sixma Baron van Heemstra het Haagse hofleven. Als bronnen gebruikt hij de dagboeken van zijn ouders en familie verhalen. Zijn vader, Cornelis Schelto Sixma Baron van Heemstra was namelijk vele jaren de vertrouwensman aan het Haagse hof. Op het moment dat het verhaal begint, leeft Willem III al niet meer samen met zijn echtgenote Sophie van Württemberg. De alleenstaande kroonprins vermaakt zich met drank, feesten en mooie vrouwen. In maart 1849 gaf hij op Paleis Het Loo weer eens zo’n bacchanaal. In het boek laat de auteur zijn moeder aan het woord. Ze herinnert zich hoe ze van een dienstmeisje het volgende verhaal hoorde:

‘De kroonprins, dat was dus de latere koning Willem III, gaf een feest op Het Loo, en liet blote meisjes dansen op de statietrap. Helemaal onverwacht verscheen in het gezelschap plotseling zijn vader, de koning, boven de trap. De kroonprins die aangeschoten was, trok zijn revolver en schoot hem pardoes dood. Op het gegil en geschreeuw stormde al het personeel uit het onderhuis naar boven. De kroonprins vluchtte, de koning werd weggedragen. Met alle deuren op slot moest iedereen wachten tot in de vroege ochtend de hofmaarschalk een toespraak hield, waarbij hij zei dat op doorvertellen de straf des doods stond. Daar-

om, zo besloot ze, is dit zo'n mooi verhaal, omdat je het alleen kunt vertellen aan iemand die je echt vertrouwt.'

Wellicht bang voor represailles heeft zijn broer, oud-burgemeester van Gaasterland, nog geprobeerd om de hele oplage van het boek te laten vernietigen. Maar dat liet de uitgever niet gebeuren. Zo werd de mogelijke koningsmoord in 1998 gepubliceerd, zonder dat er een doodstraf op volgde. Overigens bleef ook in 1887 de publicatie van 'Uit het leven van koning Gorilla' zonder gevolgen voor de auteurs.

2 *De Leeuw van Waterloo*

TIJDSTIP: 18 juni 1815

PLAATS: Waterloo

AUTEUR: Guido Fonteyn

*W*illem II kwam dus nogal vervelend aan zijn eind. En dat terwijl zijn leven zo voorspoedig was begonnen. Als aanvoerder van de Nederlandse troepen tijdens de Slag bij Waterloo groeide hij daar uit tot een echte nationale held. Dat kwam onder meer doordat hij tussen zijn manschappen sliep, voorop ging in de strijd en gewond raakte. In en om Waterloo staan al 135 monumenten, maar ze staan voorlopig alle in de schaduw van het grootste van allemaal: de Heuvel met de Leeuw.

La butte du Lion, ofwel de Heuvel met de Leeuw, is een kunstmatige heuvel die werd opgericht op de plaats waar de prins van Oranje tijdens de slag werd verwond: op een ondergrond van metselwerk vormt een massa van 290.000 kubieke meter opgetaste grond een bijna volmaakte kegel van 45 meter hoog, met een diameter van 169 meter en een omtrek aan de basis van 520 meter. 226 treden leiden

steil naar boven (AFGERADEN AAN MENSEN MET HARTKLACHTEN OF HOOGTEVREES, zo staat op een bordje aan de voet van de trap), naar het monument dat bekendstaat als 'de Leeuw van Waterloo'. Deze Leeuw is 4,45 meter hoog en 4,50 meter lang, weegt 28.000 kilogram en werd naar een ontwerp van de Mechelse beeldhouwer Van Gheel in staal gegoten in het bedrijf van staalbaron John Cockerill. Deze was zeer goed bevriend met het slachtoffer, de prins en latere koning Willem II.

De mythevorming sloeg toe. De grond zou door *botteresses* uit Luik naar boven zijn gedragen en de Leeuw zou zijn gegoten uit het brons van de Franse kanonnen die op het slagveld achterbleven. Botteresses (letterlijk: 'laarzen-draagsters') waren arbeidsters die in de kolenmijnen gewoon waren zware vrachten te dragen, maar in Waterloo zijn ze nooit aan het werk geweest. En de Leeuw is niet van brons, maar van staal. [...]

De Leeuw wordt wel geacht bestraffend naar Frankrijk te kijken, want op 18 juni 1815 kwam de vijand uit het zuiden. Het beeld draagt als tekst, in het Frans en in het Nederlands: 'De Leeuw beschermt de aardbol en staat symbool voor de hernieuwde vrede in Europa.' Volgens een andere interpretatie stelt de bol onder de voet van de Leeuw een (Franse) kanonskogel voor, maar deze voorstelling behoort tot de mythevorming. [...]

Toen de Belgen zich tijdens de zogenoemde 'septemberdagen' van 1830 afsplitsten van de Hollanders en België als onafhankelijke staat ontstond, stond die Leeuw daar op zijn heuvel lelijk in de weg. Dit prille België was zeer francofiel, en bij de Belgische Omwenteling hadden ballingen uit Frankrijk een belangrijke anti-Hollandse rol gespeeld. In 1832 kwam een Frans leger, onder generaal Gérard, de

Belgen in hun strijd tegen de Hollanders te hulp, en bij Antwerpen verloor het leger van Gérard 765 gedode manschappen en 1085 gewonden. De overlevering wil dat soldaten van Gérard, op doortocht in Waterloo, van de Leeuw de stenen staart hadden afgehakt. Al op 28 december 1832 zei Alexandre Gendebien, die lid was geweest van het Voorlopig Bewind (de allereerste Belgische regering), in het Belgische parlement dat de Leeuw best kon worden afgebroken. Het ijzer kon worden omgesmolten tot kanonskogels en kogels 'om de vrijheid van onze twee volkeren te verdedigen'. Die twee waren België en Frankrijk. Een afgevaardigde met de naam Rodenbach, uit Roeselare, stelde zelfs voor de Leeuw om te draaien op zijn voetstuk, zodat hij bestraffend naar het noorden zou kijken. Maar de Leeuw bleef staan. De jonge Belgen hadden wel wat anders te doen.

Ondanks, of misschien juist wel dankzij, het feit dat hij al op jonge leeftijd tot Held van Waterloo werd uitgeroepen, verliep zijn carrière lang niet zo voorspoedig als hij toen wellicht hoopte. In tegendeel, zijn leven is een schoolvoorbeeld van net niet, zoals te lezen is in het volgende verhaal.

Willem I

NAAM: Willem I

TITELS: Koning der Nederlanden en Groothertog van Luxemburg sinds 1815 en Prins van Oranje

BIJNAAM: Koning Koopman, in België 'De Koperen Koning'

DE VERBORGEN GESCHIEDENIS VAN DE ORANJES

TE HERKENNEN AAN: hoog voorhoofd door wijkende haarlijn, verder nogal doorsnee-uiterlijk

GEBOREN: Den Haag, 24 augustus 1772

OVERLEDEN: Berlijn, 12 december 1843

GETROUWD MET: Wilhelmina van Pruisen

KINDEREN: 4, onder wie de latere koning Willem II

BASTAARDEN: 2, een dochter en een zoon, beiden van Henriette d'Oultremont de Wégimont

BEKEND VAN: eerste koning der Nederlanden, hij verloor België

GROOTSTE WAPENFEITEN: de meter ingevoerd, eerste spoorwegen in Nederland laten aanleggen

GROOTSTE DOOPPOTVERHAAL: hertrouwde op 69-jarige leeftijd met een katholieke hofdame van zijn eerste overleden vrouw

ZIE DOSSIERS: P.01458, A.58467 t/m A.58907, S.07955, V.00727, V.00739, V.00734

3 *De net-niet-koning*

TIJDSTIP: 7 oktober 1840

PLAATS: Amsterdam

AUTEUR: Onze redacteur

*K*oning Willem I was saai. Hij werd niet voor niets Koning Koopman genoemd. Het weelderige hofleven in Brussel was dus niet aan hem besteed. Nee, dan zijn zoon Willem, prins van Oranje, Held van Waterloo, die wist hoe je als een koning moest leven. En hij had er alles voor over om het zo snel mogelijk te worden...

Erfprins Willem Frederik George Lodewijk, de zoon van koning Willem I, kon niet wachten tot het zijn beurt was om de scepter te zwaaien. Willem I regeerde sinds 1815 over het Koninkrijk der Nederlanden. Een samenvoeging van de Verenigde Provinciën (Nederland) en de Zuidelijke Nederlanden (België). Om de burgers van beide gebieden tevreden te houden was het koninklijk hof afwisselend in Den Haag en in Brussel. De erfprins verbleef echter meestal in Brussel, omdat het hof in Den Haag maar ma-

ger afstak tegen de rijkdom van de zuidelijke hoofdstad. Hij probeerde zijn vader ervan te overtuigen dat het rijke Brusselse hofleven meer paste bij de koninklijke titel en dat Brussel dus de hoofdstad zou moeten zijn. Koning Willem I vond het onzin. De erfprins vond zijn vader kortzichtig. Hij zou zeker een beter koning zijn.

Hij was daarom meteen geïnteresseerd, toen Franse revolutionairen hem de troon van Frankrijk aanboden. Willem moest dan wel actief meewerken aan het complot om koning Lodewijk XVIII van Frankrijk af te zetten en hij zou de macht moeten delen met de Franse burgers. Dat vond hij geen probleem. Alles voor een troon! Het complot lekte echter uit en hij kreeg verschrikkelijk op zijn kop van zijn vader. Een tijd lang spraken zij niet meer met elkaar.

Willem II vond het niet eerlijk. Hij had toch eigenlijk niets verkeerd gedaan? Als hij op de Franse troon zou zitten, zou de Oranjedynastie meteen tot de machtigste families van Europa behoren. En dus ontdekte de Franse regering in 1820 weer een complot tegen de Franse koning en weer was Willem erbij betrokken. De reactie van koning Willem I laat zich raden.

Tien jaar lang hield prins Willem zich vervolgens koest, maar toen braken er rellen uit in Brussel. Veel Belgen voelden zich achtergesteld bij de burgers van het noordelijke deel van de Nederlanden en trokken de straat op om hun ongenoegen te uiten. Koning Willem I reageerde meteen en stuurde zijn troepen onder leiding van zijn zoon naar Brussel om de orde te herstellen. De erfprins had immers ook al leiding gegeven aan de troepen tijdens de Slag bij Waterloo. Maar kwam het echt als een verrassing, dat toen de kans zich voordeed, prins Willem de onafhankelijkheid van België uitriep met zichzelf aan het hoofd als koning?

Maar weer liep het anders dan hij had gedacht. De Belgen besloten nooit meer een telg van de Oranjes op de troon te willen en kroonden Leopold van Saksen-Coburg en Gotha tot koning.

Koning Willem I accepteerde de onafhankelijkheid van België niet. Hij rekende op de steun van de grote mogendheden om zijn volledige koninkrijk weer terug te krijgen. Maar de jaren gingen voorbij en steun bleef uit.

De reden van het onafwendbare verlies van België lag natuurlijk volledig bij koning Willem, vond de prins. Had zijn vader maar naar hem geluisterd, dan was het allemaal niet gebeurd. Dus probeerde prins Willem de publieke opinie zo te bewerken dat het volk koning Willem zou dwingen om troonsafstand te doen. Zo vertelde uitgever Eillert Meeter dat hij werd benaderd door een aanhanger van prins Willem met het volgende verzoek: ‘Wakker de wens van het volk aan en maak deze algemeen, dat de oude sukkel afstand doet ten gunste van zijn opvolger, die alom geliefd is en wiens bewind even heilzaam zal zijn voor zijn landgenoten als dat van zijn vader verderfelijk is geweest.’

Negen jaar na de opstand van de Belgen en teleurgesteld door zijn bondgenoten, accepteerde koning Willem I de onafhankelijkheid van België. Nog geen jaar later kreeg prins Willem zijn zin en deed hij afstand van de troon. Eindelijk werd prins Willem koning.

Hij heeft er niet zo heel lang van kunnen genieten. Negen jaar later overleed hij, naar men zegt aan een zware hartaanval. Later deden echter geruchten de ronde dat hij zou zijn vermoord. Maar dat verhaal staat elders in dit boek.